



TörténetTér Egyesület

Komplex Meseterápiás képzés

KOMPLEX MESETERÁPIÁS ALAPISMERETEK II.

SZIMBÓLUMTAN

A MESEFEJTÉS MENETE

jegyzet

Kidolgozta: Vaskor Gréta

Ez a jegyzet kizárólag a képzés résztvevői számára készült, oktatási segédanyagként. A dokumentum tartalma szerzői jogvédelem alatt áll. Másolása, sokszorosítása, terjesztése, illetve harmadik félnek történő tovább küldése a készítő előzetes írásbeli engedélye nélkül tilos.

A világ több a láthatónál, az érzékelhetőnél, a megérthetőnél – több annál, amit a tudat felfogni képes. Az ember mégis megértésére törekszik, arra, hogy a világot, az életet a maga teljességében érzékelje és mutassa meg.

„A tiszta ész által meg nem ismerhető világ titokzatos képekben fedi fel önmagát”¹

Mese és megismerés

A mese nem más, mint a bennünk és körülöttünk lévő világ megismerésének egy módja. Miért olyan különleges információátadás a mese? A jellegzetes mesei szerkezeten és a narratív struktúrán túl a mese jellemzően gazdag és átítatott szimbolikus tartalmakkal. Szinte nincs a mesének olyan képe (sora), amiben ne találhatnánk szimbólumot:

- terek, helyek, szintek
 - épületek
 - irányok, égtájak
 - színek
 - számok
 - formák
 - eszközök, tárgyak
 - állatok, növények,
 - természeti jelenségek
 - cselekvések, mozdulatok
- stb.

A szimbólum érzelmekkel (érzetekkel) telített képeket hív, kollektív és személyes tudattalan tartalmat mozdit és aktivizál.

¹ S. Freud

„Számtalan dolog az emberi megértésen túl található, így állandóan szimbolikus fogalmakat kell használnunk ahhoz, hogy olyasmiket mutassunk be, amiket nem tudunk meghatározni, vagy teljes mértékben felfogni.” ²

Archetípus:

Görög eredetű szó: kezdet, eredet, őseredet, ősképp, lenyomat.

Az archetípusok a kollektív tudattalan olyan tartalmi, olyan viselkedésmódok, amelyek mindenütt, minden egyénben meglévő személyiség feletti általános lelki alapot képeznek – ősképek. Időtlenek és kultúrához helyhez nem kötöttek. ³ Az ember világának vitális és reális része, ami végtelenül széles, és kimeríthetetlenül gazdag. ⁴

- nagy érzelmi energiával rendelkeznek
- markáns és ösztönös tendenciát jelölnek
- van dinamikájuk
- egyszerre tartalmaznak ellentétes minőségeket
- tartalmi alkotórészük
- nagyszámú variációban realizálódnak

„Az archetípusok összessége Jung szerint az emberi lélek látens lehetőségeinek az összességét jelentik: hallatlanul nagy, kimeríthetetlen tudásanyagot összefüggések tárát istenre, emberre és a kozmoszra vonatkozóan.” ⁵

M. Eliade a szerint az ősképp, vagy ahogy ő nevezi a mágikus kép a szent, a transzcendens megnyilvánulása, megmutatkozása.

Az ősképp megjelenhet:

- álmok, víziók

²C.G. Jung

³ C.G.Jung

⁴ Tánczos Gábor

⁵J.Jacobi

- művészeti alkotások, kulturális tartalmak
- mítoszok, mesék
- vallások
- rítusok

A szimbólumok az archetípusok látható megnyilvánulásai, az ősképek a szimbólumok által érzékelhetőek.

Szimbólum:

- Ráismerési jel
- Asszociációs folyamatot indít el
- Képzettársítás: a fogalommal kapcsolatos különböző érzéseket, érzeteket, hangulatokat, gondolatokat idéz fel-érzelmi töltése van
- Jelölő és jelölt: bonyolult kapcsolat-tudatos és tudattalan kapcsolatok, elemek
- Ismerttel fejezi ki az ismeretlent (*a teljesen meg nem ismerhetőt*), úgy, hogy közben a megélt jelenség is módosul és bővül általa.

Csoportosítása

Természetes szimbólum

- tudattalanból származnak – egyetemes jelentéssel bírnak
- archetipikus képek variációit reprezentálják
- mély érzelmi reakciót indítanak el
- spontán, lényegi, átlátható

Kulturális szimbólum

- A civilizált társadalmak kollektív jelképei
- Tudatos fejlesztés eredményei is lehet

Személyes szimbólum: kidogozottabb, konkrét, egyedi vonások

Univerzális szimbólum: sematikus, kollektív tudattalan képei

Szimbólumkonstellációk:

Az egyetemes archetipikus jelentés állandó, de a jelentését kifejező jel (szimbólum) változó, széles és sokrétű, a megjelenítés kódja, nyelve az adott kortól, kultúrától, természeti adottságtól függ. Így szimbólumcsoportok jelezhetik pl. a káoszt, a ciklikusságot, az élet-és szerelem jelképeket, a haladást és a mozdulatlanságot stb. Tehát egy-egy ősképp több szimbólummal is kifejezhető. Például a felemelkedés, a felfelé törekvés szimbóluma lehet a létra, a templom, a torony, a madár, a szárny, a szent hegy, és az égigérő fa is. A Nagy Anya szimbóluma lehet a boszorkány, a bölcs öregasszony, a fészek, a kancsó, a hold, a barlang, a tehén. Egy-egy szimbólum jelölhet más és más ősképet is: például a boszorkány a Nagy Anya egyik arca, de egyben a sötétségnek, a gonosznak és a káosznak is lehet a szimbolikus megjelenítése.

Mesefejtés

„A mese nem a valóság, hanem a valóság lényegének a megmutatása.”⁶

A mesefejtés során érdemes ezt a gondolatot figyelembe venni – vagyis nem szó szerint érteni az adott mesei képet, történet, hanem kibontani, megfejteni a valóság lényegét!

Lépései:

- 1.) olvasd el és engedd át magadon a mesét, legyél kettős tudattal jelen - figyeld meg hogyan hat rád a történet? Hol, hogyan és mivel aktivál? Ez lehet a mese egy helyszíne, pontja, jelenete, szereplője, vagy a szereplők kapcsolata, és lehet egy szimbólum is. Nézd meg a tudatosítás hogyan hatott rád, ha kell, menj tovább és nézd meg, hogyan kapcsolódik mindez az életedhez. Ha szükséges, dolgozz vele tovább, de ami a lényeg,

⁶ Nagy Olga

hogy **légy tudatos** mindezzel! Ez segít abban, hogy a meséhez a lehető legobjektívebben közelíts. (Tökéletesen nem fog menni, de nem is kell.)

2.) keresd és határozd meg, milyen formai és tartalmi elemekkel rendelkezik a mese

3.) HELY-SZÍN-TÉR

A mese egy olyan koherens történet, amely színről-színre, helyről-helyre építkezik- a mese egy út. Bontsd helyszínekre a történetet (helyekre, mesei terekre) - ez lesz a sorvezetőnk- ebből egy mesei utat (térképet) lehet felrajzolni. (Akár meg is teheted!)

A helyszínek szimbolikája – első kibontás

4.) Minden egyes helyszínen a következőt vizsgáljuk:

A mese állomása: hol vagyunk-honnan érkeztünk-hová tartunk

Ki van jelen?

-szereplők – varázsmesei hetes szerepkör és annak funkciói; jellemzőik, minőségük (jelzők)

-a kapcsolatok dinamikája

Mi történik ott? Miért történik?

-cselekvések, szándékok (nyílt és rejtett, látható és láthatatlan, tudatos és tudattalan),

-megküzdések, tapasztalatszerzés, tanulás és tanulságok

(igék)

Szimbólumok megnyitása: gyűjtsd ki az adott helyszínen megjelenő szimbólumokat - mit, kit, mivel jelölnek, mindez hogyan mélyíti, segíti az adott helyszín témáját, cselekvését, miként árnyalja a szereplőket? NEM szimbólumfelsorolás kell, hanem annak a megértése és kibontása, hogy milyen többlettartalom jelenik meg, milyen kollektív üzenetet közvetít az adott szimbólum!

A valóság lényegét keressük! Fogalmazd meg a saját szávaiddal az adott mesei motívum lényegét!

5.) Szintézis

Most nézz rá egyszerre az egész történetre: honnan hová jut el a mese hőse (ha van), milyen érési, tapasztalási folyamaton megy keresztül?

Hogyan jelenik meg az adott történetben „mesék hármassza”?

Milyen életbölcesség, tanítás, információátadás fogalmazóik meg bennük?

Milyen erkölcsi rendet képvisel? (az adott kor és kultúra, közösség rendje)

Milyen túlélési, megküzdési stratégiát tanít?

Adj időt a mesefejtésnek, adj időt magadnak, olvasd el többször a mesét, és segítség, ha ismered a mese változatait is!